

Een beschrijving van Visvliet van ca. 1640

door
R.H. Alma

In de vorige *Groninga* verscheen een lijst van eigenrden te Visvliet van waarschijnlijk 1649. Toen kwam ook de merkwaardige geschiedenis van dit dorp ter sprake. Vanouds was alle grond, alsmede de jurisdictie in handen van het nabijgelegen Gerkesklooster. Na de secularisatie van de kloostergoederen in de zestiende eeuw, kwam Visvliet in handen van de Staten van Friesland, zoals de goederen van Groninger kloosters in handen van de Groninger Staten kwamen. Dit heeft geleid tot het hardnekkige misverstand dat Visvliet oudtijds tot de provincie Friesland heeft behoord: politiek viel Visvliet echter altijd onder de provincie Groningen. In 1637 en 1638 verkochten de Friese Staten de landerijen in Visvliet aan particulieren. De heerlijkheid of erfgruften werd overgedaan voor f 50000 aan *Fredrick baron tho Schwartzenberg* (1582-1640). Deze overleed echter voordat de koopsom voldaan was en de heerlijkheid is vervolgens aan de Provincie Groningen verkocht.

Minder bekend is dat *Schwartzenberg* tijdens zijn leven nog geprobeerd heeft de heerlijkheid aan een ander te verkopen en daar komt de navolgende tekst om de hoek kijken. Het betreft een beschrijving van de heerlijkheid met alle toebehoren en met nog enige onderhandelingspunten voor de verkoop. Het stuk is opgemaakt door een zekere *Hendrick Kaldkerck*, die blijkbaar bemiddelde bij de verkoop, en is gericht aan de aspirant-koper, de Amsterdamse patriciër *Joan Huydecoper* (1599-1661), Heer van Tamen en Blokland (van 1637 tot 1640) en van Maarseveen en Neerdijk (vanaf 1640). Hij was een invloedrijk man met veel connecties in het Scandinavische, waarnaar in de onderstaande tekst ook gerefereerd wordt.

De beschrijving meldt wervend: 'het vleck Visvliet is so cloeck als het vleck Oldersom' (de heerlijkheid Oldersum in Oost-Friesland had *Schwartzenberg* kort tevoren aan de stad Emden verkocht). De financiële voordelen worden wel wat overdreven. De grote aantrekkelijkheid van de eigendom van een heerlijkheid lag ook niet in de inkomsten. Bij Amsterdamse patriciërs als *Huydecoper* zal vooral de titel 'Heer van Visvliet' in trek zijn geweest. De koop is uiteindelijk niet doorgegaan. De reden hiervoor kennen we niet; in de correspondentie van *Joan Huydecoper* en in zijn kasboek vinden we niets over eventuele onderhandelingen¹.

Interessant in het licht van de lijst van eigenrden, die we vorig jaar publiceerden, is de vermelding dat de heerlijkheid '13 eiggenerden' heeft 'die op den lantsdagen mogen comen'. Dat komt dicht in de buurt van de twaalf personen die in de genoemde lijst als eigenaar van door henzelf gebruikt land van meer dan 30 grazen voorkomen. De vorig jaar gepubliceerde lijst van 25 personen had dan ook betrekking op de personen die niet zelf 30 grazen of meer bezitten, maar wel zoveel in gebruik hadden en op grond daarvan tot de collatie gerechtigd waren. Over de collatie van Visvliet verscheen inmiddels een artikel van dr. W.J. Formisma, waarnaar we de geïnteresseerde lezer graag verwijzen².

De heerlijkheijt[?] Vischvliet gelegentheijt

Eerstelijcks Hoge ende neder jurisdictie

¹ F.A. Huydecoper inv.nr. 29 resp. 30.

² W.J. Formisma, 'De oorkonde van 2 november 1387; Visvliet-Augustinusga of Westeel-Marienhafte. Met bijlage: het collatierecht van Visvliet', in: *Groningse volksalmanak* (Groningen 1990) 28-38.

Ten 2^{em} Dijk ende ziel recht.

3^{em} Jus pratonatus³.

4^{em} Jacht ende visscherijen.

5^{em} Stemme op de lantsdagen.

6^{em} Comparitie op de werfs dagen alle Jaren 2 malen.

7^{em} Een hofstede van omtrent hondert ponden maten lants à 40 morgen lants makende, van de beste landen daer omtrent daer van den hurman nu sal geven tot een vereeninge bij termijn te betalen seven duijsent keijssent gulden, ende 3 goldgulden à 28 st. brab. ijder pondemaet Jaerlijcks, ofte de behuijsingh sal hem betaelt werden, ende alsdan vrije landen zijn, die meer als een osse kunnen weijden, ende omtrent ijder pondenmaten 400 gulden connen gelden, ende daerbij is een boerenplaets vercoft voor 50000 gulden omtrent 2 à 3 jaren geleden.

8^{em} Een Out Huijs van 100 jaren out van dicke mueren met een hoff ende schuurte ende visscherije, daer boven noch gecocht van Mijnheer van Vrieslant om op de werfdagen (als vijer ende licht houdende) te mogen compareren.

9^{em} De heerlijckheijt heft met saken lants, twee en dertigh duijsent goldgulden à 28 st. in 3 termijnen te betalen in den tijdt van 2 jaren waeraf al 2 termijnen betaelt zijn, ende de derde wort ingehouden tegen de dijk ende zielrecht claericheit.

10^{em} Wegen onkosten van coopgelt 800 gulden contant.

11^{em} 1000 Gulden aen de eerste coopers tot een vereeringe ende 1000 gulden an den ander cooper wegen overdracht aen den E. heer Swartzenburgh etc. to weten H. Oenema, ende Krack ende Koenders.

Indien Mijn E. heer Huijdcoper dese penningen begeert te restitueren aen den gestrengen E. heer heer Swartzenburgh in termijnen ofte contant na besprekinge ende daer boven tot een vereeringe van 6000 gulden voor zijn rejsen, rotisen(?) etc. zal hem gegunt worden voor eenen anderen ende begeert mijn E. h. Sw. hieraf met den eensten van mijn E. heer Huijdcoper beschijt.

Is wel te versten dat het voorsch. oude huijs is gekoft boven de voerschr. heerlijckheijt, van den h. Harkema gewesene grietman voor contant gelt door expres bedingh van mijn heer van Vrieslant voor de somme van vijftichalf duijsent Carolus gulden, mits cortende 900 goldgulden à 28 st. van wegen Vrieslant.

In dese heerlijckheijt heeft 13 eiggenerden die op den lantsdagen mogen comen, ende de heer selfs, wegen sijn eijgen lant om alle hooge ende lage offitien buijten ende binnen lants te vergeven, als Staten Gen., Raet van Staten, Rekenkamer, Admiraliteijt etc.

[verso-zijde]

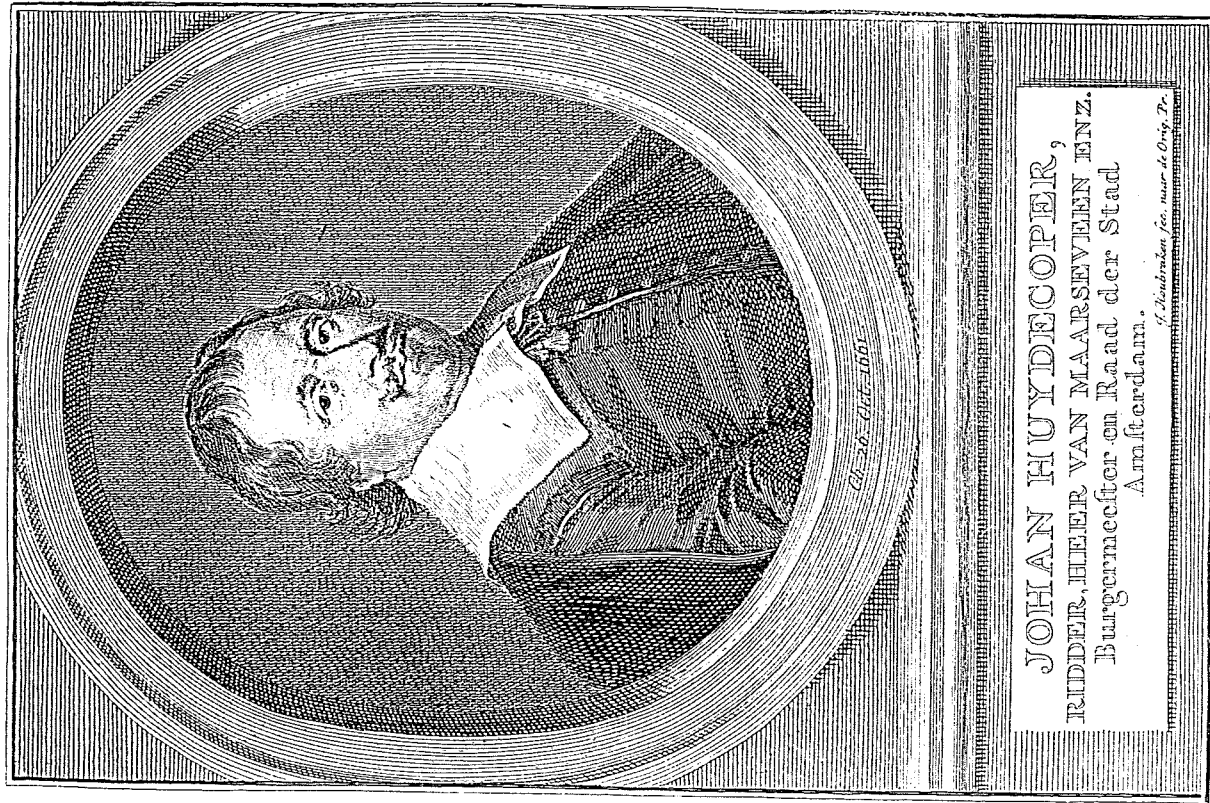
Iller achter ende. [?]

Dit hebbe ick Hendrick Kaldkerck desen 11 Junij uijt den mont van mijn E.E. gest. heer den heer van Swartzenburgh selve geteijckent om ter[?] memorie te onthouden als blijckt bij den hant teijckenen van mijn E.E. heer hier onder

[getekend;]

Friderick vrijheer van Schwartzzenberch heer van Capelle, Kaldkerck ende Fisvliet, Ridder s[cr]ipsij.

³ Bedoeld is natuurlijk: pratonatus.

Joan Huydecoper (1599-1661). Heer van Tamen en Blokland, van Maarseeven en Neerdijk en bijna van Visvliet.

Den 10 Junij ouden stijf sullen landen vercoft worden die daernaest aenleggen die mijn E.E. heer selve al aengestejkent heeft. Zo mijn E. heer Huydecooper oft ijmandt van den zijnen daer iets af begeerde coopen gelieft tot Groeningen dat aen ditto heer te laten weten in dien tijt zal daer mede doen als voor hem zelven.

1. presenteert oock vriend te wesen wegen de ossen te laten coopen in Denemarken om die bij recom[partie?] bij den Coninck met geen off weijnigh tol uijt te voeren ende dan up de voorschr. heerlijckheit ten sijnen profijte te mogen weijden.

2. de Groenlants comp[arrende] dor special octroj van den Coninck van Denemarken te hebben om een schip in Groenlant te senden om walvisch te vangen ten profijte van de voorschr. heerlijckheit, wegen de welgentheit der vaert die daer aen de zee grenst door recom. van den voorschr. baren.

3. Oock eijkenhout aen den Elve doen coopen door recom. van den boemen ende andere uijtstaende schulden van obligatie etc. meer tot profijte van Mijn heer schepen.

Dit alles wegen geleden schaden des voorschr. barons geleden in Duijslant door de Coninck krijschvolck [sic], waervoor hem den voorschr. Coninck des faueur vergunnen sal.

Hij heeft de heerlijckheit van Oldersom vercoft an der stat Emden voor hondert ende 20 duijnsent gulden, ende noch een rente van 2000 gulden jaerlijcks sijn leven lanck gedurende ende noch op haer nemen de schulden te betalen op den voorschr. heerlijckheit bedragende over de drij tonnen gouts, ende het vleck Visvliet is so cloeck als het vleck Oldersom, ende is noch een dorp bij dat Peterziel ende grenst aen Monnickenziel aent diep van Dockum na Groeningen, Rechtdiep genoemt, ende aen den suijderzijde aen Gerrels Clooster aent diep dat van Lieuerden na Groeningen gaet ende tot Munkenziel, Peterziel ende Vischvliet leggen altoes schepen die met granen varen na Amsterdam.

Aanvullingen op: Het nageslacht van Jan Jurjens Bussemaker en Itjen Isaacks

(Gruoninga 31 (1986) 146)

door
E.D. Heijnis-Renssen

Fennegien Jans Bussemaker (II.2) huwde op 4 juni 1750 te Groningen met *Gerrit Gerrits van Delden*. Deze werd geboren te Groningen op 9 sept. 1721 als zoon van *Gerrit van Delden*, kruidenier in de Ebbingestraat, en *Judith Teunis ten Cate*. Deze laatste *Gerrit van Delden* werd geboren te Deventer op 23 dec. 1685 (als zoon van *Gerrit Berends van Delden* en *Hester Hendriks*) en overleed te Deventer op 3 jan. 1726. *Judith Teunis ten Cate* was een dochter van *Teunis Hendriks ten Cate* en *Fennegien Jurriaans Bussemaker*, van Hengelo. Deze laatste zal ongetwijfeld familie zijn (wellicht een zuster?) van stamvader *Jan Jurjens Bussemaker*.

Arent Willems Hesselink, met wie *Judith Teunis ten Cate* op 11 juni 1727 te Groningen hertrouwde, was een zoon van *Willem Jacobs Hesselink* en *Arentje Alberts Blok*.

Pieter Arents Dijk, die bij het huwelijkscontract van *Gerrit Gerrits van Delden* en *Fennegien Jans Bussemaker* als neef van de bruidegom vermeld wordt, was een zoon van *Arent Picters Dijk* en *Fennegien Gerrits van Delden*.